

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทที่ปฏิบัติจริงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2502 - 2529)
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงาน และปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้บริหารการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องและนักการศึกษา ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตั้งข้อคำถามในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กำหนดว่า คำถามใดจะได้คำตอบจากการวิเคราะห์เอกสาร จากการสัมภาษณ์ และได้จากทั้งการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์
2. คำถามที่จะได้คำตอบจากการวิเคราะห์เอกสารได้เก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ได้แก่ รายงานประจำปีของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ รายงานการประชุม มติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ วารสารการศึกษาแห่งชาติ บทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มบุคคลที่จะสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารและนักวิชาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติทั้งอดีตและปัจจุบัน ผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยใน ฐานะ เป็นผู้บริหารของหน่วยงานฝ่ายปฏิบัติ ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานประมาณและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติใน ฐานะ เป็นผู้บริหารหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการจัดทำนโยบายและการวางแผนการศึกษา และนักการศึกษาใน ฐานะผู้เกี่ยวข้อง หรือเคย เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาของชาติในระดับมหภาค
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในอดีตและปัจจุบัน ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และบทบาทที่คาดหวัง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร  
ด้วยตนเอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และเสนอผลการวิจัยเป็นความเรียง  
สรุปผลการวิจัย

#### 1. พัฒนาการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยมีชื่อในครั้งแรกว่าสภาการศึกษาแห่งชาติ เจตนารมณ์ของการจัดตั้งในครั้งนั้นนอกจากการควบคุมกิจการของมหาวิทยาลัยแล้ว ยังให้อำนาจหน้าที่ในการควบคุมกิจการการศึกษาโดยทั่วไปของชาติด้วย กรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติเมื่อแรกตั้งมีจำนวนถึง 79 คน มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีที่ปรึกษาเป็นรัฐมนตรี 5 ท่านด้วยกัน ได้มีการแบ่งภารกิจของกรรมการและที่ปรึกษา โดยแบ่งเป็นกรรมการฝ่ายวิชาการจำนวน 4 ชุด คือ คณะกรรมการวิจัย คณะกรรมการหาทุน คณะกรรมการมหาวิทยาลัยฝ่ายบริหาร และ คณะกรรมการมหาวิทยาลัยฝ่ายวิชาการ นอกจากนั้นยังมีคณะกรรมการฝ่ายบริหารอีกชุดหนึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของสภาการศึกษาแห่งชาติ และประสานงานคณะกรรมการชุดต่าง ๆ หน้าที่ของสภาการศึกษาแห่งชาติตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2502 ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานของมหาวิทยาลัย หน้าที่เกี่ยวกับกิจการการศึกษาโดยทั่วไป ได้แก่ การวางแผน และโครงการการศึกษาแห่งชาติ การพิจารณาปัญหาทางการศึกษาและเสนอวิธีการแก้ไข การหาทุนการศึกษาและการพิจารณารายงานและงานวิจัย กรรมการสภาการศึกษาแห่งชาติฝ่ายวิชาการ ในระยะต่อมาได้ปรับเป็น 3 ชุด คือ คณะกรรมการระดับอุดมศึกษา คณะกรรมการระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา และคณะกรรมการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาอื่น ๆ

ต่อมาสภาการศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาว่า ควรเปิดโอกาสให้เอกชนได้เข้ามามีบทบาทช่วยรัฐในเรื่องการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา จึงได้เสนอให้มีพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน เป็นเหตุให้พระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2502 ได้ครอบคลุมการศึกษาทุกระดับ ต่อมาจึงได้มีการปรับปรุงหน้าที่ของสภาการศึกษาแห่งชาติเสียใหม่ให้ครอบคลุมร่างพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย และให้มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริหารศูนย์ประสานงานการวิจัยการศึกษา พระราชบัญญัติฉบับที่ปรับปรุงนี้ เรียกว่า พระราชบัญญัติสภาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2512 อำนาจหน้าที่ของพระราชบัญญัติฉบับ

ใหม่เนื่องจากเพิ่มงานในส่วนของการศึกษาเอกชนขึ้นแล้ว ได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษาระดับอื่น  
ยิ่งขึ้นนอกเหนือจากระดับอุดมศึกษา

ในปี พ.ศ. 2515 คณะปฏิวัติโดยจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าได้ออกประกาศ  
ปรับปรุงส่วนราชการใหม่ มีผลให้สำนักงานสภาการศึกษาแห่งชาติเปลี่ยนชื่อเป็นสำนักงาน  
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยให้ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรีเช่นเดิม ในด้านอำนาจ  
หน้าที่ให้โอนความรับผิดชอบในส่วนของวิทยาลัยเอกชนไปขึ้นตรงต่อสำนักงานคณะกรรมการ  
การศึกษาเอกชน และต่อมาได้ออกประกาศอีกฉบับหนึ่งให้โอนอำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการ  
ศึกษาระดับอุดมศึกษาไป เป็นของทบวงมหาวิทยาลัย

การเปลี่ยนแปลงครั้งล่าสุดเกิดขึ้นจากคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พิจารณาเห็นว่า  
สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย น่าจะให้มีการ  
ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้เสนอให้มีการปรับปรุง  
พระราชบัญญัติใหม่ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2521 เรียกว่า พระราชบัญญัติ  
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติใหม่นี้กำหนดให้มีกรรมการเพียง  
17 คน มีรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน หน้าที่ของคณะกรรมการ  
เป็นเรื่องของการ เสนอผลการปฏิบัติงานและให้ข้อเสนอแนะแก่คณะรัฐมนตรีกำหนดแผนการศึกษา  
แห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ประสานงานระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา  
แห่งชาติ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และกำกับติดตามการดำเนินงานการศึกษาให้เป็นไปตามแผน

พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2521 นี้กำหนดให้มีสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ  
ทำหน้าที่เสนอแนะจุดมุ่งหมาย นโยบายการศึกษา วางแผนการศึกษา และพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ  
ติดตามประเมินผลการดำเนินงานการศึกษา ประสานโครงการพัฒนาและแผนงานการศึกษาทุกระดับ  
วิจัยและส่งเสริมการวิจัย พิจารณากำหนดหลักการ เกี่ยวกับหลักสูตร จัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ  
ประมาณการศึกษา และนำทรัพยากรและหาแหล่งเงินทุนทางการศึกษา

## 2. บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

บทบาทในช่วงแรกคือ พ.ศ. 2502 - 2511 เป็นบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา  
ในระดับอุดมศึกษา การกระจายการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค ได้แก่ การดำเนินการ

จัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ บทบาทในการพิจารณาอนุมัติการจัดตั้ง ขยายภาควิชาในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง บทบาทเป็นศูนย์ประสานงานการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย และบทบาทในการพัฒนามหาวิทยาลัยทั้งในด้านวิชาการและการบริหารงาน ส่วนบทบาทในเรื่องการวางแผนได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 จัดทำโครงการการศึกษา พ.ศ. 2504 - 2509 และโครงการศึกษา พ.ศ. 2510 - 2514 บทบาทในช่วงนี้ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการวางแผนเท่าไรนัก และยังไม่ได้มีบทบาทเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาในระดับอื่น ๆ นอกเหนือจากระดับอุดมศึกษา

บทบาทในช่วง พ.ศ. 2512 - 2515 บทบาทในช่วงนี้ยังคงเน้นมาที่กิจการของมหาวิทยาลัยเช่นเดิม และได้เปิดโอกาสให้เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาด้วย อย่างไรก็ตามได้ให้ความสำคัญแก่งานอื่น ๆ มากขึ้น และประสบความสำเร็จในด้านการวิจัยเพื่อการวางแผนการศึกษา ผลการวิจัยครั้งนั้นได้เป็นแนวทางในการดำเนินการวางแผนการศึกษาของชาติในระยะต่อมา ทำให้การจัดการศึกษามีการคำนึงถึงหลักความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษามากขึ้น และได้มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519) ซึ่งแผนฉบับนี้ได้เน้นถึงการขยายและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การแก้ปัญหาการศึกษาขาดแคลนครูในท้องถิ่นห่างไกลและทุรกันดาร การปรับปรุงการขยายการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้นและประถมศึกษาตอนปลาย

บทบาทในช่วง พ.ศ. 2516 - 2520 ได้ลดบทบาทที่เกี่ยวกับการศึกษาระดับอุดมศึกษาลง เนื่องจากมีการตั้งทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐขึ้น สำนักงานฯ ได้ให้ความสำคัญและเห็นความจำเป็นของการวางแผนศึกษามากยิ่งขึ้น ได้เปิดเวทีกว้างให้มีการระดมความคิดเห็นทางการศึกษา เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมประมวลและวิเคราะห์ข้อมูล ข้อคิดเห็นจากนักวิชาการ นักวิจัย ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปฏิบัติ สื่อมวลชนและบุคคลอื่น ๆ เกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริหารการศึกษา ข้อคิดเห็นต่าง ๆ เหล่านั้นแม้จะไม่ได้นำมาปฏิบัติทั้งหมดด้วยเหตุผลทางด้านการเมือง แต่ก็มิมีอิทธิพลต่อความคิดในการจัดการศึกษามาจนกระทั่งปัจจุบัน และได้ใช้เป็นหลักในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ในเวลาต่อมา นอกจากนั้น สำนักงานฯ ยังมีบทบาทในการทำวิจัยการศึกษาในระดับต่าง ๆ มากขึ้น

บทบาทในช่วง พ.ศ. 2521 - 2529 ได้มีส่วนร่วมที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการประถมศึกษา ได้ทำวิจัยและจัดสัมมนาเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารการประถมศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการเป็นศูนย์ประสานสัมพันธ์การเปลี่ยนแปลงระบบบริหารการประถมศึกษา และเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในสมัยนั้นได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการ ประธานกรรมการที่ดำเนินการเรื่องนี้หลายชุด บทบาทอื่น ๆ ได้แก่ บทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) บทบาทในการสำรวจสภาวะทางการศึกษาของประเทศเพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางการศึกษาและกำหนดการพัฒนาการศึกษาในระยะยาว (10 ปี) บทบาทในการวางแผนในประเด็นของการศึกษาเพื่อการมีงานทำของผู้จบอาชีวศึกษา งานวางแผนพัฒนาการศึกษาบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก บทบาทในการจัดทำนโยบายการปรับปรุงคุณภาพการอาชีวศึกษา บทบาทในการวิจัยการศึกษาทุกระดับและประเภท และการติดตามประเมินผลโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาการศึกษา

จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ยังไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องของการจัดทำนโยบาย ทั้งในเรื่องของการเสนอประเด็นวิธีการจัดทำ และการควบคุมผลักดันให้เป็นไปตามนโยบาย

ส่วนในเรื่องการวางแผนในระยะแรกมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรขาดความรู้และเทคนิควิธีการ สำนักงานฯ ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการส่งบุคลากรไปฝึกอบรม ทำให้การวางแผนของสำนักงานฯ เป็นการวางแผนที่มุ่งไปที่ประสิทธิภาพภายนอก มีการนำศาสตร์อื่นมาใช้ในการวางแผนมากขึ้น ซึ่งเป็นแผนที่มองได้กว้างกว่าการที่จะให้หน่วยปฏิบัติดำเนินการเอง แต่การวางแผนของสำนักงานฯ ยังขาดอำนาจที่จะควบคุมดูแลให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามแผนได้แก่ ขาดอำนาจที่จะเป็นผู้พิจารณาโครงการก่อนที่จะเสนอเข้าสู่คณะรัฐมนตรี ขาดการประสานงานกับหน่วยปฏิบัติในการที่จะกระตุ้นเตือนให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผน ขาดการประสานงานกับสำนักงบประมาณในการที่จะให้งบประมาณสอดคล้องกับแผน

บทบาทในด้านการวิจัยในอดีตที่ผ่านมาสำนักงานฯ ประสบความสำเร็จ เป็นอย่างสูง แต่ในระยะหลังสำนักงานฯ เริ่มมีจุดอ่อนขึ้นในเรื่องของการขาดทิศทาง การขาดความร่วมมือกันภายในสำนักงานฯ การขาดความรู้ในศาสตร์สาขาอื่น ๆ และการขาดการนำข้อค้นพบไปดำเนินการต่อเพื่อที่จะพัฒนาไปสู่นโยบายการศึกษา

บทบาทอื่น ๆ ได้แก่ การประเมินผลโครงการ สำนักงานฯ สามารถประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยปฏิบัติ แต่ยังคงขาดการติดตามผล การจัดการศึกษาทั้งระบบ ขาดการประสานงานให้การศึกษาแต่ละระดับ เกิดความต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะระหว่างกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัย ระหว่างการจัดการศึกษาของ รัฐบาล เอกชน และการประสานงานระหว่างหน่วยปฏิบัติกับสำนักงานประมาณและสำนักงานพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และประการสุดท้ายสำนักงานฯ ยังไม่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับระบบ สารสนเทศให้ได้มาตรฐาน

### 3. บทบาทที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติควรจะดำเนินการ

3.1 บทบาทในการจัดทำนโยบายการศึกษา สำนักงานฯ จะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดทิศทางหรือนโยบายการศึกษาของชาติ จะต้องมองการณ์ไกลและฉับไว สามารถ กำหนดลำดับความสำคัญว่าควรดำเนินการเรื่องใด เมื่อไร โดยต้องอาศัยความรู้จากบุคคลหลายฝ่าย

3.2 บทบาทในการวางแผนการศึกษา ประการแรกสำนักงานฯ ควรจะมีอำนาจ ในการกลั่นกรองแผนงาน โครงการทางด้านการศึกษาทุกโครงการก่อนนำเสนอเข้าคณะรัฐมนตรี ประการที่สองเกี่ยวกับการจัดทำข้อเสนอของประมาณการศึกษา สำนักงานฯ ควรให้ข้อเสนอแนะใน เชิงนโยบายว่าแผนงานโครงการใดควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณจะเป็นประโยชน์มากกว่า การให้ข้อเสนอแนะในเรื่องของวงเงิน

3.3 บทบาทในการติดตามผล สำนักงานฯ จะต้องถือเป็นภารกิจที่สำคัญ จะต้อง สามารถบอกสภาพความเป็นไปทางการศึกษาได้ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร การติดตามผลจะต้องกระทำ ในสองลักษณะคือ การติดตามผลทั้งระบบการศึกษา และการติดตามผลอย่างละเอียดลึกซึ้งในบาง ประเด็น เป็นการเร่งด่วนในบางสถานการณ์

3.4 บทบาทในการวิจัย งานวิจัยของสำนักงานฯ จะต้องเป็นการวิจัยเชิง นโยบาย เชิงพัฒนา การวิจัยต้องมีสองลักษณะ คือ การวิจัยเชิงรุกและการวิจัยเชิงประเมิน งานวิจัยจะต้องมีทิศทางโดยมีแผนในการ วิจัยและมีการร่วมมือกันอย่างเป็นึกแผ่นโดยใช้ศาสตร์ อื่น ๆ เข้ามาช่วย

3.5 บทบาทเป็นศูนย์สารสนเทศ สำนักงานฯ จะต้องมีศูนย์ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ  
ห้องมีระบบข้อมูลที่ให้มาตรฐานโดยจะต้องประสานงานกับผู้กำหนดนโยบาย ผู้วางแผนและผู้วิจัย  
อยู่ตลอดเวลา

3.6 บทบาทเป็นหน่วยประสานงาน สำนักงานฯ ต้องเป็นหน่วยประสานงาน  
กลางทางด้านการศึกษา โดยจะต้องเป็นการประสานงานในสองลักษณะคือ ประสานงานกับ  
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานปรมาณและหน่วยปฏิบัติ  
ทั้งนี้เพื่อให้การศึกษาของชาติเป็นไปตามแผนและนโยบายที่กำหนดไว้ การประสานงานอีกลักษณะ  
หนึ่งเป็นการประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาเพื่อให้การศึกษาของชาติเป็นปึกแผ่น  
มีความต่อเนื่องกัน

#### 4. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

4.1 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในด้านองค์ประกอบของคณะกรรมการ  
เมืององค์ประกอบปัจจุบันกำหนดขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการมีอิสระทางวิชาการมากที่สุดก็ตาม แต่ใน  
อีกด้านหนึ่งการที่รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการและรัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัยไม่อยู่ในคณะกรรมการ  
นี้ทำให้อาจมีปัญหาอุปสรรคในการยอมรับนโยบายของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ ในด้าน  
การดำเนินงาน คณะกรรมการมีการประชุมบ่อยครั้งเกินไป ประเด็นในการประชุมยังไม่น่าสนใจ  
เพียงพอ ทำให้กรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งไม่มาประชุมด้วยตนเอง

4.2 อำนาจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานฯ  
ไม่จำเป็นจะต้องมีอำนาจตามตัวบทกฎหมาย อำนาจของสำนักงานฯ คืออำนาจทางวิชาการ  
ได้แก่ การกำกับติดตามและให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลและหน่วยปฏิบัติ ปัจจุบันสำนักงานฯ ยัง  
ติดตามประเด็นต่าง ๆ ทางการศึกษาได้ไม่ทันการณ์ นอกจากนี้อำนาจของสำนักงานฯ ยังขึ้นอยู่กับ  
กับประธานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

4.3 โครงสร้างของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีความเห็น  
สองฝ่ายด้วยกันคือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าโครงสร้างของสำนักงานฯ มีปัญหาจากการนำงานนโยบาย  
ไปรวมกับงานวางแผน ลักษณะของงานวางแผนซึ่งจะต้องดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจะทำให้  
ไม่สามารถดำเนินงานนโยบายได้ และการแยกงานประเมินออกจากงานวางแผนจะทำให้การ

ประเพณีมีปัญหาเนื่องจากการประเพณีและการวางแผนควร เป็นกระบวนการเดียวกัน อีกความเห็นหนึ่ง กล่าวว่า โครงสร้างของสำนักงานฯ ไม่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อบทบาทของสำนักงานฯ แต่อย่างไร แต่วิธีการทำงานมีความสำคัญมากกว่า

4.4 บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เนื่องจากเป็นหน่วยงานในระบบราชการและเป็นหน่วยงานขนาดเล็กทำให้ความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรบางส่วนถูกจำกัด สำนักงานฯ จึงต้องสูญเสียบุคลากรบางส่วนไป นอกจากนี้บุคลากรของสำนักงานฯ ส่วนใหญ่เป็นผู้มีวุฒิและประสบการณ์ด้านการศึกษา สำนักงานฯ ยังขาดบุคลากรด้านอื่น ๆ แม้สำนักงานฯ จะแก้ปัญหาด้วยการเชิญบุคคลจากภายนอกมาร่วมงานด้วย แต่บุคคลเหล่านั้นมักไม่มีเวลาให้สำนักงานฯ อย่างเต็มที่ ในด้านการพัฒนาบุคลากร สำนักงานฯ ไม่มีแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ได้มีการพัฒนาบุคลากรด้วยการส่งไปศึกษา ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และจัดฝึกอบรมเองเป็นครั้งคราว ส่วนผู้บริหารของสำนักงานฯ มีคุณสมบัติที่ดีคือยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ยังขาดการคิดรวมนักวิชาการประสานงาน ขาดความสนใจในงานมางด้าน และขาดคุณลักษณะบางประการ ได้แก่ การเสนอแนวคิดใหม่ ๆ การผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

4.5 การบริหารงานภายในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานฯ ไม่มีแผนปฏิบัติงานระยะยาว แผนปฏิบัติงานประจำปีไม่ได้เกิดจากการคิดรวมนักวิชาการอย่างแท้จริง การปฏิบัติงานภายในจึงขาดการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ของสำนักงานฯ อยู่ในวงจำกัดเป็นการประชาสัมพันธ์ด้วยเอกสารทางวิชาการ ในด้านบรรยากาศทั่วไปในการปฏิบัติงานพบว่า การบริหารงานภายในเอื้อต่อการดำเนินงานทางวิชาการอยู่มาก

4.6 ความสัมพันธ์และสถานภาพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า สำนักงานฯ มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการศึกษาของประเทศเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะที่จะต้องทำหน้าที่ในกรกำหนดทิศทางการศึกษาของชาติ ติดตามผลและรายงานสภาพการศึกษาให้รัฐบาลทราบ ตลอดจนประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในด้านสถานภาพ การที่สำนักงานฯ มีสถานะ เป็นกรมในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีนั้นเหมาะสมแล้ว



## อภิปรายผล

ในการอภิปรายจะขอกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ 3 ประเด็นด้วยกันดังต่อไปนี้

### 1. บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติทั้ง 4 ช่วงที่ผ่านมา จากการวิจัยพบว่าบทบาทของสำนักงานฯ ไม่มีช่วงใดที่สำนักงานฯ ได้ดำเนินการครบทั้ง 6 บทบาทตามที่บุคคลต่าง ๆ คาดหวัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความคาดหวังที่ได้จากบุคคลต่าง ๆ นั้น เป็นความคาดหวังในยุคปัจจุบัน ซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางด้านการศึกษาในอดีต อย่างไรก็ตามบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้พัฒนาขึ้นมาโดยลำดับ โดยจากช่วงแรกเคยเน้นการดำเนินงานเฉพาะในส่วนของการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในช่วงต่อมา พ.ศ. 2512 - 2515 แม้จะยังคงเน้นที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาอยู่แต่ก็ได้ขยายบทบาทมาดำเนินงานในส่วนอื่นมากขึ้น คือมีการดำเนินงานวิจัยซึ่งส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษา ในระดับชาติในเวลาต่อมา บทบาทในช่วงที่สามนับเป็นช่วงที่สำนักงานฯ มีบทบาทต่อการจัดทำนโยบาย การวางแผนและการวิจัยในระดับชาติมากที่สุด ส่วนบทบาทในช่วง พ.ศ. 2521 - 2529 ซึ่งเป็นช่วงสุดท้ายของการวิจัยนี้ นับเป็นช่วงที่สำนักงานฯ พยายามที่จะดำเนินงานในบทบาทต่าง ๆ อย่างกว้างขวางที่สุด แต่สำนักงานฯ ยังมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ มากมายทั้งจากโครงสร้างของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินงานภายในสำนักงานฯ เอง และจากองค์ประกอบต่างๆ ภายนอกสำนักงานฯ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

### 2. บทบาทที่ควรดำเนินการ

จากการวิจัยพบว่าบทบาทที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ควรจะดำเนินการตามความคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ มี 6 ประการด้วยกัน คือ บทบาทในการจัดทำนโยบาย บทบาทในการวางแผน บทบาทในการติดตามผล บทบาทในการวิจัย บทบาทในการประสานงาน และบทบาทในการเป็นศูนย์สารสนเทศ จะเห็นได้ว่าบทบาททั้งหมดนี้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการจะขาดบทบาทใดบทบาทหนึ่งไม่ได้ ซึ่งบทบาททั้ง 6 ประการนี้ ตรงกับบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2521 ซึ่งสำนักงานฯ ก็ได้ดำเนินการอยู่แล้ว แต่การดำเนินการของสำนักงานฯ ในแต่ละบทบาท ดังกล่าวยังไม่สามารถมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาการศึกษาของประเทศ จึงทำ

ให้บุคคลต่าง ๆ มีความเห็นว่าสำนักงานฯ ยังไม่มีบทบาทในมางาน และการดำเนินงานในบางงานก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เป็นเพราะงานแต่ละงานที่สำนักงานฯ ปฏิบัติอยู่และประกอบกันขึ้นเป็นบทบาทแต่ละบทบาทของสำนักงานฯ นั้น อาจจะยังไม่มีความสำคัญเพียงพอกับการจัดทำนโยบาย การวางแผนและการติดตามผลในระดับชาติ ยังคงเป็นประเด็นเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่น่าสนใจ งานติดตามผลยังขาดเทคนิควิธีและขาดผู้เชี่ยวชาญผู้มีความรู้ความสามารถในด้านนี้ แม้สำนักงานฯ จะมีการติดตามผลการจัดการศึกษาทุก 2 หรือ 3 ปี คือในระยะครึ่งแผนพัฒนาการศึกษา และอีกระยะหนึ่งก่อนการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแต่ละฉบับ แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการติดตามผลดังกล่าว ยังไม่สามารถให้ภาพที่ชัดเจนได้ ยังเป็นเพียงการรายงานสภาพทั่ว ๆ ไปทางการศึกษามากกว่า ในด้านงานวิจัยยังไม่สามารถนำผลการวิจัยพัฒนาไปสู่การทำนโยบายได้นั้น สาเหตุได้จากข้อค้นพบของงานวิจัยนี้อย่างชัดเจนว่า งานวิจัยของสำนักงานฯ ยังไม่เป็นแผนผังคนต่างทำ งานวิจัยเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ไม่มีทิศทางเดียวกันจึงไม่สามารถเป็นข้อมูลที่จะนำไปสู่นโยบายทางการศึกษาได้ นอกจากนั้นสำนักงานฯ ยังขาดยุทธวิธีในการประชาสัมพันธ์ผลงานของสำนักงานฯ จากการวิจัยพบว่า สำนักงานฯ ใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ด้วยเอกสารเป็นวิธีหลัก ซึ่งวิธีการนั้นนอกจากจะไม่น่าสนใจแล้ว ยังอยู่ในวงแคบเฉพาะในกลุ่มนักการศึกษาส่วนหนึ่ง บางครั้งเข้าใจยาก และข่าวสารผลงานต่าง ๆ ไม่ได้เผยแพร่ไปสู่ประชาชนในวงกว้าง

### 3. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

จากการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทของสำนักงานฯ มีหลายประการด้วยกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงปัจจัยหลักที่สำคัญได้แก่ ปัญหาองค์ประกอบและการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติไม่อาจที่จะเป็น "มันสมอง" ให้แก่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้อย่างแท้จริง นอกจากมีสาเหตุตามข้อค้นพบของงานวิจัยนี้แล้วยังมีสาเหตุอื่นซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญคือ การที่ประธานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นนักการเมืองคือรองนายกรัฐมนตรี แม้จะมีข้อดีที่สามารถเป็นผู้เชื่อมโยงให้ประเด็นต่าง ๆ ผ่านจากคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติไปสู่คณะรัฐมนตรีได้ดียิ่งขึ้น แต่ข้ออ่อนก็มีอยู่คือนักการเมืองส่วนใหญ่มุ่งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไปต่าง ๆ ทางการศึกษา ทำให้การพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ทางการศึกษาอาจมีปัญหาได้ นอกจากนั้นการที่นายกรัฐมนตรีจะมอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีท่านใดมาเป็นประธานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมักจะคำนึงถึงความ

เหมาะสมและเหตุผลทางด้านการเมืองมากกว่าที่จะคำนึงว่ารองนายกรัฐมนตรีท่านนี้มีความสนใจเรื่องการศึกษาของชาติ และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น รัฐมนตรีที่ดูแลกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของประเทศโดยส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากพรรคการเมืองเดียวกันจึงทำให้ไม่มีเอกภาพในเรื่องของความคิดและนโยบายทางด้านการศึกษา การจัดทำนโยบายการศึกษาของประเทศจึงเป็นเรื่องที่ยากยิ่งขึ้นไปอีก

ปัจจัยที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ว่าผู้บริหารของสำนักงานฯ ในแต่ละระดับได้มาจากนักวิชาการที่มีความชำนาญเฉพาะด้านและนอกจากนี้ยังมีลักษณะเหมือนกับหน่วยราชการทั่วไปซึ่งมักได้ผู้บริหารมาจากบุคคลที่ไต่เต้ามาจากภายในที่เห็นการทำงาน ตามนโยบายเป็นหลัก มากกว่าเป็นผู้ริเริ่มดำเนินนโยบาย แต่เนื่องจากสำนักงานฯ เป็นหน่วยงานวิชาการที่ต้องอาศัยความรู้ที่กว้างขวางรอบด้านและต้องสัมผัสพบปะในการริเริ่มดำเนินนโยบายอย่างมาก จึงควรมีวิธีการสรรหาผู้บริหารในแต่ละระดับที่พิเศษออกไปซึ่งจะได้กล่าวถึงในข้อเสนอนี้ต่อไป

ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคลากรของสำนักงานฯ นั้น ผลการวิจัยนี้พบว่าบุคลากรส่วนใหญ่ของสำนักงานฯ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษา ยังขาดบุคลากรด้านอื่น ๆ ทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานลดลงไปทั้งนี้เนื่องจากงานนโยบายต้องอาศัยศาสตร์หลายสาขา ซึ่งตรงกับความเห็นของ โกวิท ภัยสันต์ (2529 : 6) ซึ่งกล่าวว่า เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติควรมีพื้นฐานการศึกษาหลาย ๆ ด้าน เพื่อก่อให้เกิดภาพรวมในหลาย ๆ มิติของการวิเคราะห์และการพัฒนานโยบาย และ สิปปนนท์ เกตุทัต กล่าวว่าบุคลากรต้อง "ลึก" ในสาขาใดสาขาหนึ่ง และต้อง "กว้าง" ในสาขาที่เกี่ยวข้องด้วย และต้องมีบุคลากรที่เชี่ยวชาญในศาสตร์สาขาต่าง ๆ กัน

ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงานของสำนักงานฯ การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ ลำพังแต่จะอาศัยศักยภาพภายในสำนักงานฯ เองยังไม่อาจประสบความสำเร็จได้โดยสมบูรณ์ ทั้งนี้สำนักงานฯ มีข้อจำกัดหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การที่สำนักงานฯ เป็นหน่วยราชการซึ่งต้องยึดถือการบริหารงานต่าง ๆ ภายใต้อำนาจบริหารราชการแผ่นดินและการที่สำนักงานฯ เป็นเพียงหน่วยงานระดับกรม ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความสนใจของผู้บริหารประเทศในการพัฒนาการศึกษา เนื่องจากการพัฒนาการศึกษาจะต้องอาศัยระยะเวลายาวนานกว่าที่จะเห็นผลสำเร็จ ผู้บริหารประเทศจึงมักไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควร นอกจากนั้นนโยบายบาง

ประการไม่ได้รับความสนใจจากรัฐบาลในการนำไปปฏิบัติเนื่องจากอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านการเมือง เช่น นโยบายค่าเล่าเรียน นโยบายลดการผลิตครู และนโยบายการปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารการศึกษาของประเทศ เป็นต้น

### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบบทบาทที่สำนักงานฯ ควรจะดำเนินการตั้งนี้คือ บทบาทในการจัดทำนโยบาย บทบาทในการวางแผน บทบาทในการติดตามผล บทบาทในการวิจัยเชิงนโยบาย บทบาทในการเป็นศูนย์สารสนเทศ และบทบาทในการประสานงาน ในการที่จะดำเนินงานในบทบาทเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานฯ จะต้องจัดให้มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ในการจัดทำทางเลือกนโยบายและแผนงานต่าง ๆ ข้อมูลทั้งจากระบบสารสนเทศ จากการวิจัย และจากการติดตามผลมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตามไม่มีความจำเป็นว่า สำนักงานฯ จะต้องเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยตนเองทั้งหมด ทั้งนี้สำนักงานฯ จะต้องมิวิธีการทำงาน เช่น การวิจัยในวงเรื่องอาจอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น เช่น มหาวิทยาลัย เป็นต้น แล้วสำนักงานฯ เป็นผู้นำผลการวิจัยนี้มาใช้ การทำวิจัยของสำนักงานฯ ควรทำแต่เรื่องที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาในระดับชาติเท่านั้น และเป็นประเด็นที่หน่วยปฏิบัติไม่สามารถดำเนินการได้ หรือการเป็นศูนย์ข้อมูลสำนักงานฯ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิด้วยตนเอง แต่สำนักงานฯ ควรรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเก็บข้อมูลกลางของหน่วยปฏิบัติอีกทีหนึ่ง ถ้าข้อมูลใดไม่มีแต่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อการจัดทำนโยบายและการวางแผนในระดับชาติก็ควรที่จะเสนอแนะไปยังหน่วยปฏิบัติ การเป็นศูนย์ข้อมูลของสำนักงานฯ สำนักงานฯ ควรทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ในฐานะที่เป็นศูนย์ข้อมูลที่รวบรวมข้อมูลในระดับมหภาคเป็นหลัก และนอกจากนั้นควรเน้นการโยงใยเครือข่ายข้อมูล (information network) กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ทั้งหมดนี้กล่าวได้ว่า ในการดำเนินงานในบทบาทต่าง ๆ สำนักงานฯ จะต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลาเป็นบทบาทที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาในระดับชาติเท่านั้น

ดังนั้นในการดำเนินงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ คณะผู้บริหารและบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจะต้องมีความเข้าใจตรงกันถึงบทบาท ทิศทาง และความรับผิดชอบของสำนักงานฯ ดังได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น เมื่อมีความเข้าใจตรงกันแล้ว


คณะผู้บริหารและนักวิชาการระดับสูงของสำนักงานฯ จะต้องให้ความสำคัญกับการวางแผนระยะยาว กล่าวคือ ควรจะให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันถึงทิศทางในการดำเนินงานระยะยาว รวมทั้งวางแผนทางในการปฏิบัติงานร่วมกันด้วย นอกจากนี้จะต้องวางแผนปฏิบัติงานประจำปีให้สอดคล้องกับทิศทางในการดำเนินงานระยะยาว โดยแผนปฏิบัติงานนี้ควรเป็นแผนที่เกิดจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง (top-down) ก่อน กล่าวคือ คณะผู้บริหารและนักวิชาการระดับสูงในฐานะกลุ่มนักคิด (think tank) ควรเป็นผู้ให้ทิศทาง จากนั้นจึงเป็นการจัดทำรายละเอียดของแผนโดยมอบหมายให้ระดับกองและระดับฝ่าย เป็นลักษณะจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน (bottom-up) ในการจัดทำขั้นตอนนี้ควรเป็นการจัดทำร่วมกันหรือมีการประสานงานกันเป็นอย่างดี เช่น อาจตั้งเป็นคณะทำงานระดับกองและระดับสำนักงานฯ เป็นต้น

ในการดำเนินงานของแต่ละกองในสำนักงานฯ ก็เช่นเดียวกัน จะต้องมีทิศทางเดียวกัน มีการดำเนินงานร่วมกัน และมีการประสานงานกันตลอดเวลา เช่น ในการจัดทำทางเลือกนโยบายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กองนโยบายและแผนการศึกษาจะต้องประสานงานกับกองวิจัยการศึกษาและกองสารสนเทศ ว่าต้องการข้อมูลอะไรจากกองวิจัยและต้องการข้อมูลอะไรจากกองสารสนเทศ หรือในการวางแผนอาจต้องประสานงานกับกองประเมินผลการศึกษาเพื่อที่จะทราบว่าโครงการนั้น ๆ มีผลการติดตามหรือผลการประเมินเป็นอย่างไร ควรจะให้ความสำคัญสนับสนุนต่อไปหรือไม่ การดำเนินงานในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกกองภายในสำนักงานฯ มีทิศทางเดียวกันและมีการวางแผนร่วมกัน

นอกจากนั้นกระบวนการที่จะได้ผู้บริหารแต่ละระดับควรที่จะมีลักษณะพิเศษกว่าหน่วยราชการทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะงานของสำนักงานฯ จะต้องอาศัยผู้บริหารที่มีคุณลักษณะพิเศษหลายประการ การสรรหาจึงควรกระทำในวงกว้างโดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูง โดยอาจมีคณะกรรมการสรรหาซึ่งแสดงถึงการตอบสนองต่อฝ่ายบริหารประเทศซึ่งผ่านกระบวนการสนับสนุนด้วยการเลือกตั้งมาแล้ว เพราะกลไกการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษานั้นนับหนึ่งก็คือกระบวนการที่ต้องเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผลการวิจัยส่วนใหญ่ได้มาจากข้อคิดเห็นของผู้ใกล้ชิดและ  
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงทำให้ผลการวิจัยที่ค้นพบ  
บางประเด็นยังต้องการข้อพิสูจน์เพิ่มเติม เช่น การจัดโครงสร้างองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการ  
การศึกษาแห่งชาติ บทบาทของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติที่มีผลต่อการจัดการศึกษา  
ของชาติ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นต้น ประเด็น  
ต่าง ๆ เหล่านี้ถ้ามีผู้สนใจจะทำวิจัยต่อไปนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของ  
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นอย่างยิ่งแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการ  
ศึกษาของชาติด้วยอีกประการหนึ่ง



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย